

KÉT LEVÉL A KRITIKÁRÓL

Kedves Illés Béla!

El kellett jönnöm Pestre, egy napra, valami miatt s mindjárt kezembe akadt az Irodalmi Ujság legfrissebb száma. Most olvastam végig a rólam szóló méltatást — s már teszem is be a papírt az írógépbe, hogy megköszönjem.

Kedves Tőled, hogy válogatott verseim mellett nem mentetek el szólanul! De nagyon meglepett, hogy könyvemről éppen egy fiatalemberrel írtátok, aki előre szabódik és a reá rótt feladattal éppenhogycsak ötlet-szerűen próbált megbirkózni. Ezt most magunk közt írom (vagy ha akarod, nyilvánosan!). Eörsi Istvánt én ugyan tehetséges kezdő költőnek tartom, de arra mégsem alkalmasnak, hogy egy idősebb kortársát, oly hosszú szünet után, a komolytalanság vádjára nélkül mérlegettesse: reprezentatív megszólalásakor (válogatott versek, 404 lapon).

Semmit se használtak ezzel a bírálatokkal a bírálattal sem az ügynek, sem nekem, sem magatoknak. Eörsi az általános költészetbeli viszonylatokat az *szubjektív* értelmű köz-helyekkel fejezi ki, melyek nemhogy egyetemes, nemzetközi, de már nemzeti értelemben sem elegendők a magyar irodalomtörténeti kritika igénye előtt. Ilyen módon jelöli Eörsi az egyes verseken belüli viszonylatokat is, hogy kritikái elvek, érvek vagy élményközlés helyett maga magát teszi a középület középpontjává s ez komikus. Vagy legalábbis kissé naiv merészség s más-sal, mint gyermeki ügybuzgalommal nem magyarázható. Ha mindenki tudná, hogy kicsoda Eörsi István és senkinek sem tudná, ki az, akiről ír: akkor is helytelen volna ez a kiindulás. Mert akinek oly bő kritikái szó-tára van valamely költői gyűjtemény mérlegeléséhez, hogy minduntalan csak a *példamutató, kiváló és szép-szép-szép* jelzőket változtatja minden különösebb kritikai indoklás nélkül (utóbbi tíz-szer-hússzor is!) és nem egészét mérlegetti annak, ami gondjaira bízott, hanem a kiragadottakból is azt, hogy neki *speciel* egyáltalán mért tetszik vagy visszamenőleg húsz-huszonöt esztendőre (amikor ő még nem is élt): milyen hiányzótet költött mellette — annak kritikája nem a megbírált műre, hanem írójára üt vissza s gondolom, csöppet sem előnyös sem nekem, sem a költészet ügyének, sem az *Irodalmi Ujság* számára.

En úgy vélem, hogy nemcsak a pillanatnak, hanem az örökkévalóságnak is írunk, ha írunk; nemcsak Eörsinek, hanem minden embernek, aki van és lesz: s mi 'közé ahhoz a költőnek, költészetnek és az emberiségnek, hogy mit keresgél ott *speciel* Eörsi, Pl. a „Szántód partjainál” c. vers kritikájának értelmezése vagy mérlegelése helyett azt cselekszi, hogy találomra megcsodálja az első stófiát, majd vélemény-nyilvánításul hozzátesszi: hogy ő a továbbiakkban valami mást várt, mint ami a versben tulajdonképpen következik, majd ebből „az egész java-költészetre” vonatkozó megállapítást próbál mindjárt levonni, elhamarkodottat és nemcsak rossz-májúat, ezt is azonban úgy, hogy a szóbanforgó verstől

Kedves Jankovich Ferenc!

Engedélyt adtál arra, hogy levele-det, amelyben kifogásokat emelsz Eörsi Istvánról az *Irodalmi Ujság* július 24-i számában a te vers-kötetedről megjelent kritikája ellen, nyilvánosságra hozzuk. Hasznos kezdeményezés a tied. Nem abban vagy újító, hogy elégedetlen vagy a rólad írt kritikával (az volna új és meglepő, ha valaki egyetlenségű az mondaná, hogy ő egyetért a róla szóló bírálatokkal), de újító vagy abban, hogy nem a hátunk mögött mondod el a véleményedet, hanem a nyilvánosság előtt. Öszintén szólván, kizárólag ebben értek egyet veled: ellenvéleményeinket, különvéleményeinket a nyilvánosság elé kell vinni, az irodalom problémáit és az irodalom egyik legfontosabb ágának, a kritikának problémáit végre teljes öszinteséggel és a nagy nyilvánosság előtt kell megvitatnunk.

Meglep, hogy kifogásolod kritikusa *életkorát*. Az *Irodalmi Ujság* szerkesztője egyik legnagyobb forradalmár költőnk, Gábor Andor verseit is egy egész fiatal költőknek adta ki megbírálásra és bizony, nagy örömet okozott mindazoknak, akik ismerik Gábor harcos költészetének értékeit, hogy Csóori Sándor, aki majdnem ötven esztendővel későbbben kezdett írni, mint Gábor Andor, felfismerte ezeket az értékeket és lelkesen (a te szavaiddal: *szubjektív*) írt róluk. En alig hiszem, hogy megszegényítö lenne az, ha írásaink visszhangot váltanak ki *ifjú szívekben* és nem hiszem, hogy bárkire is sértő lenne az írói halhatatlanságnak az az előlege, hogy az utánunkjövő generáció tagjai, a mi munkánkat folytató és továbbfejlesztő utódok értékeket fedeznek fel írásainkban, lelkesednek írásainkért, tanulni akarnak írásainkból. Nem sértő ez még az esetben sem ha mint a te és az Eörsi esetében, Eörsi írással vél felfedezni értékeket az írásaidban, mint ahol te keresed azokat...

Elhiszem neked, hogy te alaposabban ismered verseid megszólalásának körülményeit és a te célkitűzéseidet, mint ahogy Eörsi ismeri azokat és mégis igen valószínűnek tartom, hogy az a generáció, amelyik már a felszabadulás után fejlődött költővé, közelebb áll Eörsi „szubjektív” értékeléséhez, mint a te, saját írásaidról alkotott véleményedhez. Igazad van abban, hogy Eörsi bírá-lata nem fogja át teljes szélességében a te költői utadat, de hát nem is ez volt a feladata. Nem vaskos köte-tet írt az Akadémia számára, hanem rövid (és tegyük hozzá, igen lelkes) ismertetést az *Irodalmi Ujság* részé-re. Nyilvánvaló, hogy kritikáinktól és irodalomtörténeteseinktől mást várnak — joggal! — de azt sem lehet kétségbevonni, hogy ezeknek a rövid

függetlenül, mert hiszen az „így is gyönyörű” — hogyan, hogy „így is”? — (és a továbbiakban ezt a mód-szert megismétli).

Egyhelyütt „terjengősségről” beszél, ahelyett, hogy ezt bebizonyította volna s mindjárt hozzáfűz egy gyors reflexiót, csak nem a vershez, hanem saját mentegetésére: egy bizonyos lelki-folyamatról, mely őnála elő szokott fordulni s szeretné azt vizsgálni a versben. — Egyszóval: a vers arról szóljon, amiről a kritikus kívánja s nem megfordítva!

Ezek után, megmondhatom „kritikusomnak”: Mi különbség a versbírálat és a babválogatás között? Előbbibe nem sokat kell érteni, utóbbihoz viszont érteni kell. Pontosabban: fejed után ott mindent megtehetsz (mert ki bánt érte? a költészet kibírja!), emitt azonban gazduram ráközpont a kezre. Vagyis, meg kell mondanom: siralmasan gazdátlan úgy a kritika.

Végül, édes barátom! Semmit sem vetek meg jobban az irodalomban, mint a jellegtelen kritikát: s ez az. De ne hidd, hogy épp a kritikus személyét akarom illetni e szavakkal, itt már inkább a tünetről beszélek. Erdemes volna ezen elmerengened Azért is írtam ilyen hosszasan. Mit kellene s lehetne tenni, hogy hasonló dolgok legalábbis csőtül ne forduljanak elő? Szerintem a főszerkesztőknek kell kezdeni. S Te az vagy. S már az is valami kezdet volna, ha hasonló kritikákat nem adnátok le. Csodálkozom is, hogy Te ezt a kritikát (nyilván mint *jót*) leadtad. Olvasatlanul adtad le. Fogadni mernék, bele se nézted a könyvembe. No, foadd meg a pipád, tedd a szívedre kezdet, Béla bácsi!

Hidd el, nem ez az út, amely hazánk olvasóit a költészet felé tereli.

Az égre kérék és egy jó pipa dohányra és mindenre, ami szent előtted: ne törd, hogy lapodnál a kritika a csáki-szalmája legyen s kritikusaid tájékozatlanok és felületsek maradjanak. A kritikához nem elég a jóakarát, oda elvek szükségesek, még pedig jó alapos irodalmi elvek: amiket fiaink ha ösztönösen nem tudnának, szorítsd rá őket, hogy szorgos tanulással a klasszikus alkotásokból tanuljanak meg. Akinek nincs kardja s hozzá való értelme: az nem tudhat vágni, soha. semmiféle cél érdekében sem, hacsak nem pótolja a hiányokat. Inkább semmit valakiről, mint kedves jelentéktelenségeket. Hisz ez is kritika és még mindig jobb kritika. (Lásd, soha nem hiányoltam, sőt elfogadom: hogy még egy betűt sem írtál *Hulló csillagok és Télfiai c. regényeimről*. — mert azt mondom magamnak: valamivel biztosan nem ért egyet az *Irodalmi Ujság* szerkesztője e könyvek körül. Még csak nem is írtam, mi lehet az?)

Ezeket akartam így rögtönben érteni.

Szíves üdvözléssel hívd

Budapest, 1954. július 25.

Jankovich Ferenc

ismertetéseknek igen nagy fontosságú van. Az átfogó kritikai tanulmányok csak igen la san és bizony csak igen ritkán születnek meg és amikor végre megszületnek, nem jutnak el ahhoz az olvasóhoz, aki csak most ismerkedik meg az olvasás örömeivel és aki — mivel a felszabadulás előtt mesterségesen távol tartották az irodalomtól — ha nem segítünk neki hozzá eljutó és neki szóló bírálatokkal, csak nehezen tud tájékozódni. A mi sajtónknak és elsősorban irodalmi sajtónknak kötelessége minden erőt latbatvetni azért, hogy minél több ilyen tájékoztató bírálat jelenjen meg, és hogy minden új magyar könyvről jelenjen meg bírálat. Nem a terjedelem dönti el ezeknek a bírálatoknak az értékét. Szakítani kell végre azzal az előítélettel, amely méterekkel méri és kilométerrel szeretné mérni a bírálatokat. Még ha eleinte egyik-másik költőnk abba a tévedésbe esik is, hogy a könyvről rövid szóval elmondott bírálat sértő számára — rövidejé miatt — még az esetben is, ha igazságos, sőt elismerő — irodalmi sajtónknak ezen az úton kell haladnia, a megjelenési lehetőségekre és mindenekelőtt az olvasóra való tekintettel.

Levelednek rám vonatkozó, kedélyesen és barátságosan gyanúsító mondatai (azzal gyanúsítás, hogy nem olvastam kéziratban Eörsi kritikáját és hogy nem olvastam a verseskönyvedet), indokolatlan, alaptalan. A verseskönyvedet elolvastam és Eörsivel a bírálatot megvitatam mondatról mondatra. Nagyon örültem, hogy ennek a fiatal költőnek (bár nincs kritikusi gyakorlata és nem használja az írók számára már nagyon unalmas és az olvasók számára még mindig érthetetlen tolvajnyelvet), komoly kritikusai megállapításai vannak, amelyeknek lényege az, hogy te egész más viszonyok között — lényegében azokért a célokért harcoltál, amelyekért a ma költőinek kell harcolniuk: az igazi hazafiasságért, a dolgozók nmezetközi-ségéért, népünk jövődjéért.

Felhasználom ezt az alkalmat arra, hogy röviden szóljak kritikáid *nem vélt, hanem valóságos* hiányosságairól, nem úgy tartva ön-bírálatot, hogy a mások hibáit ismerem be, hanem úgy, hogy számot vetek a mi (az *Irodalmi Ujság*) és az én saját kritikai mulasztásaimmal, tévedéseimmel, hibáimmal. Két ismert esetet vetek fel újból. Egyik Kónya az *Irodalmi Ujság* 1954 június 5-i számában megjelent „Kulturánk nemzeti jellegéről” című cikkének kérdése. Ez a cikk politikailag súlyosan hibás. Állásfoglalás a provincializmus mellett és bizonyos fokig sovinszta is és a cikk. Népi demokráciánk vezető osztályát, a

munkásosztályt akarja kirekeszteni a kultúrából, az irodalomból. A cikk sokoldalú és komoly bírálatot ké-pott. Megjelensé lehetővé és szükségessé tette, hogy sajtóink és irodalmi életünk leleplezze a provincializmus és a burkolt (sőt néha nem is nagyon burkolt) sovinszta törekvéseket. Hasonló tendencia nyilvánult meg Kónya utóbbi időben írt versei egyikében-másikában. Írói közgyűlé-sünk eredményeiről beszámolván, én kifogásoltam azt, hogy irodalmi vi-táink elsősorban *jelentéktelen* írói alkotások körül folynak. Kónya *jelentéktelen* verseit vettem példaul. Azonban olyan pontatlanul fejeztem ki magamat, hogy a legtöbb olvasó (és elsősorban a legkomolyabb kép-zettségű és ítéletű olvasók) úgy értelmezték írásomat, hogy én Kónya hibáit tartom *jelentéktelenségnek*. Természetesen a provincializmus és a sovinszta veszedelmét nem tartom *jelentéktelenségnek*. Azonban, mi-kozt tiltakoztam az ellen, hogy — mint annyiszor történt — most is szürke, rossz írásoknak csinálunk propagandát azzal, hogy állandóan róluk beszélünk, abba a hibába es-tem, hogy nem szögeztem le elég há-tározottan, hogy a szürke írások is lehetnek nagyon károsak, sőt vesze-delmek, ha káros és veszedelmes nézeteket terjesztenek. Ebbe a hibába azért estem, mert — mint szinte minden magyar íróknak — nagyon fáj az, hogy irodalmunk jelentős alkotásairól, bár ha azok valóban a népi demokrácia igazságait hirdetik, sőt legtöbb esetben épp akkor, jóval kevesebb szó esik — mint egy-egy tévedésről, egy-egy hibás írásról.

Pártunk III. kongresszusa felvetette kulturánk alapvető kérdéseit és nagyértékű útmutatásokat adott. Ezeket a jelentős útmutatásokat kritikusaink, teoretikusaink még nem értékelték és nem használták fel kellőképpen. Ez súlyos mulasztás! Még ha feltételezzük, hogy azért kének a kongresszus kulturális útmutatásait értékelő és a gyakorlati kérdésekre helyesen alkalmazott tanulmányok, mert kritikusaink mély-re akarnak markolni és alapos munkát akarnak végezni, akkor is igen káros az idővesztés. A „Szabad Nép” ez év március 15-i számában megjelent elvi cikk irodalmunk kérdéseiről ugyancsak nem váltotta ki azokat az állásfoglalásokat, amelyekre ez az írás kötelez bennünket. A március 15-i cikket és a kongresszus-nak a kultúrára vonatkozó megállapításait Darvas Józsefnek az írói közgyűlésen tartott előadása és zár-szava alkalmazta legelsőül irodalmunk konkrét művekben fel-mérülő kérdéseire. Darvas elő-adásának sincs mindmáig kellő visszhangja. Pedig az már olyan

részletekbemenő volt, hogy minden magyar íróknak éreznie kellett róla: itt az ő munkájáról is szó van, még az esetben is, ha a nevét Darvas történetesen nem említette meg. Félő, hogy itt a halgatás oka egy félreértés. Kritikánkban és egész irodalmi életünkben érezzük ezt a félreértést és ideje, hogy végre beszéljünk róla. A párt multévi jú-niusi határozatai és az új kormány-programm kötelességévé tette irodalmunknak, hogy az életet sokoldalúban és mélyebben ábrázolja. Kö-telességünkkel tette ezt és jogot adott arra, hogy bátran, szabadon beszéljünk az életben megnyilvánuló hiányosságokról, hibákról és visszaélés-ekről. Minden szabadságot megka-pott a magyar író — kísérletezhet, bírálhat, javasolhat, jelölhet — csak egyre nincs joga, arra, hogy meg-feledezzen népe és hazája érdekeiről. Pedig ezt tesszük, ha csak a hi-bákról látjuk. A hibák naturalisztikus ábrázolása eltarthatja az egész va-lóságot. A részletek, elsősorban a hiányosságok és hibák naturalisztikus ábrázolása, a már kijavított hi-bákban való kérdőzség egy időben kezdte kétségbevonni, letagadni a felszabadulás utáni kilenc és fél esztendő páratlan nagyságú, történelmi alkotásait, országunk, népünk példátlan felemelkedését. Sokan pedig ennek, a való-ságot meghamisító, naturalisztikus hiba- és bajábrázolásnak visszautasítást úgy értelmezték, hogy ez a visszautasítás korlátozása az írói za-badságnak. A március 15-i cikk és Darvas előadása ellentmond annak a balhítnek, amely életünk valóságá-nak meghamisításában, eredmé-nyeink letagadásában látja az írói szabadságot.

A naturalisztikus hibaábrázolás fél-reértése annak a nagy szabadságnak, amelyet a nép, a párt, az állam azért ad meg az íróknak, hogy az író min-el tökéletesebben, minél magasabb szinten, minél hatásosabban harcoljon a népi demokrácia célkitűzéseire, népünk felemelkedéséért, a szocia-lista építésért, a békéért. A március 15-i cikk és Darvas előadása ebben a szellemben szólnak. És akik halo-gatják a március 15-i cikkben és Darvas előadásában kifejtett szocialista irodalompolitika mellett nyílt ál-lásfoglalást, azok, vagy azoknak egy része még mindig úgy véli, hogy a szabadság fogalmának félreértése vagy félremagyarázása elleni fel-lépés, azt a látszatot kelti, hogy vissza szeretnénk venni az íróktól a szabadságot. A március 15-i cikkből és Darvas előadásából nyilvánvaló, hogy a szabadság ezt jelenti: fejlesszük ki sokoldalúan erőnket és minden erőnket állítsuk a népi demokrácia, a nép szolgálatába. Kritikusainknak, teoretikusaink-nak kötelességük, minél gyorsabban, minél határozottabban és minél alaposabban kifejtjen, hogy mit ért a népi demokrácia *szabadság* alatt és kötelessége kritikusainknak leleplez-ni azokat a trükköket, amelyek e szabadságra hivatkozva káros, talán ellenséges eszméket igyekeznek ter-jeszteni.

Egészen más természetű hiba az, amelyet Mesterházi Lajosnak az *Irodalmi Ujság* augusztus 7-i szá-mában írott „Egységes irodalmunk irányzatairól” című cikkében talá-lunk. Mesterházi komoly és nagyon tisztességes kísérletet tesz arra, hogy visszautasítsa azt a hamis elméletet, amely irodalmunkat urbánus és né-pies irányzatokra, *egymással szem-benálló* irányzatokra szeretné fel-bontani. A népi demokráciához hű, a népet szolgáló írók közötti, mű-veikben megnyilvánuló különbségeket Mesterházi az írói fejlődésre, a megrett utora vezető vissza, azokra az élményekre és tapasztalatokra, ame-lyeket íróink magukkal hoznak és feldolgoznak. Természetesen egészen más élményanyaga van annak, aki az úgynevezett „népi” író-mozgalomból a népi demokrácia író-jává fejlődött, mint annak az íróknak, kinek élményanyaga a Magyar Kommunista Párt harcos útja. Mesterházi érdeme annak megállapítása, hogy a különböző fej-lődési úton a népi demokráciához el-érkezett íróknak közös feladata, fel-lépni a nacionalizmus, provincializ-mus, kozmopolitizmus ellen és mind-en ingadozás ellen. Mulasztása az, hogy nem vizsgálja meg kellőképp-en az általa irányzatoknak minősít-tett írói csoportok ideológiai fejlett-ségét és a kérdést nagyon leegyszer-sűsítve, minden hiányosságot polgá-ri csökevénynek minősíti. A Szovjet-unió egy időben azoknak az íróknak a műveit, akik a párt útján ha-ladva szerették élményeiket, az *osztálytapsztatok irodalmának* neveztek. Nyilvánvaló, hogy ilyen, az osztálytapsztatokra épülő iro-dalom ideológiai alapjai határozot-tabbak és tudatosabbak, mint a párt felé haladó legtisztességesebb, leg-becsületesebb íróknak ideológiai fel-készültsége. Senkinek sem teszék szemrehányást, csak Mesterházi-

nak, akinek — mikor nagyon komolyan és becsületesen vet fel egy komoly kérdést — nem szá-badna ennyire leegyszerűsíteni a fe-leletet. Mesterházi cikkének nem mu-lasztása, hanem *hibája* (talán csak fogalmazási hiba) azoknak az íróknak az értékelése, akik a felsza-badulás után minden fenntartás nél-kül, teljes meggyőződéssel és ener-giával a Kommunista Párt célkitű-zéseire mellé állottak és harcoltak e célkitűzések megvalósításáért. Mes-terházi csak három ilyen író és köl-tőt nevez néven: Karinth Ferencet, Somlyó Györgyöt és Aczél Tamást. En mindig csodálkoztam azon, ho-gyan lehet az *érdemből hibát ková-csolni*, de nyilvánvaló, hogy lehet: mindig újból és újból találkozunk ezzel a művelettel. Nehéz megma-gyarázni, hogy miért nem ösztinte az az író, aki magáévá tette a párt cél-kitűzéseit és harcolt azok megvaló-sításáért már abban az időben, ami-ko a harc még nem dőlt el és miért áll erkölcsileg magasabb szinten az, aki a harc eldőlte után fogadta el ugyanezt az álláspontot, Mesterházi részéről ez az értékelés azért is me-glepő volna, mert a három néven ne-vezett író neve mellé *joggal odairhatta volna a maga nevét is*. Ő is a harc eldőlte előtt foglalt állás a párt cél-kitűzéseire mellett. Nagy hiba volna arisztokráciát képezni azokból az írókból, akik a harc eldőlte előtt vál-lalták a harc minden kockázatát, de már nem hiba, hanem bűn állandóan azok öszinteségében kételkedni, akik akkor csatlakoztak a Kommunista Párthoz, amikor ez a csatlakozás még csak áldozatvallással járt és igazán nem ígért „karriert”. Ezzel a teljesen érthetetlen értékeléssel párhuzamos a kommunista íróknak írói lebecsülése. A rosszindulatú szájtpropaganda azt hirdeti, hogy akinek szilárd világszemlélete van, az eleve rossz író, vagy költő. (Ez a babonát juttatja eszünkbe Mester-házi rossz fogalmazása). A való-ság — és Mesterházi ezt tudja — ennek az ellenkezőjét bizonyítja. Világméretekben. A legjobb francia költők kommunisták, Délamerika legjobb költői és írói kommunisták és a szovjet irodalom nem utolsósor-ban azzal vált a világ élenjáró iro-dalmává, hogy a szovjet íróknak szilárdan megalapozott világszemléle-tük van. A Mesterházi által néven nevezett három magyar író már le-tette az írói vizsgát: *műveikkel* bizo-nyította be, hogy a kommunista vilá-gszemlélet fejleszti az írói képés-ségeket, az alkotóerőt. Ez a kérdés tehát már eldőlt. Aczél Tamás rege-nye a félvilágon váltott ki nagy visszhangot. Karinth Ferencnek én az utolsó fél esztendőben megjelent írásai új csapatot vágnak a magyar irodalom számára. Somlyó Györgv békeversei — bár a kritikánk nem értékelték őket kellőképpen — nagyon értékes fegyverei a békemozgalom-nak, tartalmilag és formailag egyaránt magas színvonalon állnak. Er-thetetlen, hogy Mesterházi Lajos, amikor szembeszáll az a törekvés-sel, amely részekre akarja szakítani egységes irodalmunkat és a részeket szembe akarja egymással állítani egy részletkérdésben áldozatul esik annak az ellenséges célzatos propa-gandának, amely a kommunista írók eredményeit akarja elhomályosíta-ni.

Az első világháború idején egy-tyolri császárvadász elmagyá-razta nekem, hogy akinek még negyven esztendővel korábban sincs golyója, az vagy beteg, vagy — idegen. Erre a megállapításra emlé-keztet engemet az a szívósan ter-jesztett fel fogás, hogy akinek hatá-rozott meggyőződése van és meg-győződéséért kész áldozatot hozni, az karrierista és akinek írásait át-hatja ez a meggyőződés, az rossz író. Nagyon jó, hogy ezekről a kérdé-sekről végre nem homályos folyosó-kon, suttogva beszélünk, hanem nyíltan és hangosan. En ugyanilyen erélyesen utasítanám vissza azt a megállapítást, amely leértékeli Mes-terházi, az író, azért, mert harcos kommunista.

Kedves Jankovich Ferenc! Amint látod, irodalmi életünknek és kriti-kai életünknek annyi égető és gyors megoldást követelő kérdése van, hogy csak egy problémát kell felvetni és rögtön száz másik jelentkezik önma-gától.

Nagyon örülök, hogy te nyíltan ve-ted fel azt, ami neked fáj és remé-lem, te is örülsz annak, hogy én észintén válaszolok: nem értek ve-led egyet, amikor szemére veted egy fiatal, tehetséges és lelkes költőnek, hogy nem öreg akadémikus.

Nagyon örülnék, ha időnként te is elmondanád röviden és határozot-tan véleményedet új versesköny-veinkről és az azokban felvetett prob-lémákról.

Budapest, 1954. augusztus 8.

Meleg kézszorítással
Illés Béla